

Lež a její přátelé

V češtině (a mám podezření, že v jiných jazycích tomu nebude jinak) existuje asi pětset výrazů, které označují lež: klam, podvod, falšování, přetvářka, pokrytectví, simulantství, zrada... to jsou ti nejznámější přátelé lži. Není divu, že se ptáte, kolik slov máme vyhrazeno pro pravdu? Odpověď je snadná - pouze několik! Tento nepochybný fakt je způsobován mnohotvárností klamání proti jednoznačnosti pravdy.

Málokdo naslouchá pravdivému výroku se smíchem a jestliže zjevená pravda se týká posluchače nebo čtenáře samého, snadno vypukne mezi pravdomluvným kritikem a kritizovaným konflikt. Není třeba připomínat úsloví, že pro pravdu se lidi zlobí.

Pravdou lze člověku i ublížit. Známe mnohá lidská trápení, kdy je zapotřebí se taktně pravdivému sdělení vyhnout pomocí lži, nazývané přiléhavě bílá lež. Zdravotníci by nás o tomhle způsobu milosrdného lhaní dlouho poučovali.

Vyskytují se i nevinné lži, při kterých se národ baví. Stačí zajít večer do vesnické hospody. V každé mají svého sedmilháře a pokud ten není dnes zrovna ve formě, nahradí ho soused se svou mysliveckou či rybářskou latinou.

Kategorie lhavců a podvodníků bychom škatulkovali celý večer - vyberme si pár exemplářů, na které si pořídíme zvláště nápadné krabice.

Existují individua, známá i z psychiatrických ambulancí, která mají ke klamání povahový sklon. Tito klamavci žijí mezi námi a na první pohled je nelze rozeznat od normálu. Chodí s vámi do práce, na fotbal, do postele, setkáte se s nimi i tam, kde klam a šalba nejsou na místě, třeba na svatbách, při pohřbu, při vojenské přísaze, při kolaudaci novostavby a podobných ctihodných příležitostech. Neustále puzeni ke lhaní, zdánlivě bez příčiny, jsou schopni tvrdit cokoli, čím by na sebe strhli pozornost : všude byli, všechno znají, všechno měli, všechno zažili dávno před vámi a vůbec - kam se na ně hrabeme. Pokud si postěžujete na svou nehezkou jizvu po operaci slepého střeva, pan Kecal vás přetrumfne: jemu chirurg zapomněl v břišní dutině skalpel. Řeknete, takový člověk je spíš dítě... Neřekl bych, spíše nám tady vyrůstá před očima příští autoritář, který nikdy nepřipustí, že by se mýlil.

Čtyřletého fantastu nemůžete obviňovat ze lži, když vám důvěrně sdělí, že jeho maminka zpívá v televizi a tatínek lítá v helikoptěře do práce. Představy, přání a skutečnost se v jeho makovičce prolínají a je na dospělácích, aby si sami vybrali, zda dítě má tentokrát pravdu a král chodí nahý. Ale co dělat s opravdovými lhavci a podvodníky? Ti už nadělali škod a neštěstí! Nemusí to být hned tunelový bankéř, slibující dvacetiprocentní úrok těm hloupějším střádalům; kolikrát stačí otrávit studnu života obyčejná drbna, rozsévající po městě či v paneláku pomluvu. Guy de Maupassant, slavný francouzský romanopisec, kdysi sebevědomě napsal, že drby jsou útěchou žen, které už nikdo nemiluje... Milý Guyi, v našem

jedenadvacátém století ten tvůj bonmot musíme rozšířit: drbny jsou i z mužského rodu.

Žádá-li někdo o pomoc v nouzi - lhostejno, zda potřebný člověk nebo vlast - pozor na sliby! Ano, ovšem, slib se musí plnit, sliby se dodržují, kvůli slibům se obětovaly životy, peníze, budoucnost, pověst. Povědomí o slibu je spřaženo s pojmy jako jsou čest a svědomí - a na tohle podvodníci hrají, toho zneužívají. Čeština má pro ně nepřeložitelný termín : Slibotechna.

Jak najít kladivo na ty černé lháře, zrádce a falešné hráče? Věda doporučuje, abychom nebyli lhostejní k pravdě. Čím víc je lhostejných lidí, tím víc je těch, kteří tento postoj využívají ke lžím a klamání.

© Petr Kersch, Děčín, září 2003